

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

નવી ઓખલા ઔદ્યોગિક વિકાસ સત્તા

વિરુદ્ધ

કેન્દ્રિય કર્મચારી સહકારી ગૃહ નિર્માણ સમિતિ

એપ્રિલ ૨૪, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી તરુણ ચટર્જી]

ભારતનું બંધારણ ૧૯૫૦:

કલમ ૨૨૬ - અરજી આદેશ - હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો - ઉચ્ચ

ન્યાયાલયના અધિકારક્ષેત્રની જાળવણી - યોજાયેલ:ઉચ્ચ અદાલત અરજીને

ધ્યાનમાં લેવાના તેના અધિકારક્ષેત્રથી માત્ર એટલા માટે વંચિત નથી કારણ કે અરજદારના રાહતના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતા હકીકતના પ્રશ્નો નક્કી કરવામાં આવી શકે છે-જો કે, જો અરજી હકીકતના જટિલ પ્રશ્નો ઉઠાવે છે જે તેમના નિર્ધારણ માટે મૌખિક પુરાવા લેવાની જરૂર પડી શકે છે અને તે ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ અદાલતનો મત છે કે વિવાદિત નિવેદનને રિટ પિટિશનમાં યોગ્ય રીતે ચલાવવામાં નહીં આવે, તો ઉચ્ચ અદાલતે સામાન્ય રીતે અરજીની સુનાવણી કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ-ઉત્તર પ્રદેશ ઔદ્યોગિક ક્ષેત્ર વિકાસ અધિનિયમ, ૧૯૭૬, કલમ ૩.

અપીલકર્તાએ સંખ્યાબંધ સહકારી મંડળીઓની જમીન ફરજિયાતપણે સંપાદન કરી હતી અને તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે આવી મંડળીઓની જમીન માલિકીના ૪૦ ટકા જેટલી જમીન જેમની જમીન હસ્તગત કરવામાં આવી હતી તે મંડળીઓના સભ્યોને ફાળવણી માટે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે. સામાવાળા-મંડળીએ રજૂઆત કરી હતી કે તેની પાસે ૨૯૨ વીધા જમીન છે અને તે આધારે તેના સભ્યોના લાભ માટે જમીનની ફાળવણી માટે અરજી કરવામાં આવી હતી.અપીલકર્તાએ સામાવાળા-મંડળીને સહકારી મંડળીઓના સહાયક નિબંધક દ્વારા યોગ્ય રીતે ચકાસાયેલ તેના સભ્યોની યાદી મોકલવા કહ્યું અને તે મુજબ એક યાદી મોકલવામાં આવી હતી. સોસાયટી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતના આધારે કાર્યવાહી કરીને અને તે

સાચું હોવાનું માનીને, અપીલકર્તાએ રદર વીધાની ૪૦ ટકાની સમકક્ષ જમીન ફાળવવા માટે કાર્યવાહી કરેલ.સામાવાળાએ આવા રદર વીધાઓની વિગતો દર્શાવતો પત્ર લખ્યો હતો.કુલ ૧૭૫૪ સભ્યોને ફાળવણી પત્રો જારી કરવામાં આવ્યા હતા.તદનુસાર, ૧૭૫૪ વ્યક્તિઓને આવી ફાળવણીના સંદર્ભમાં ચૂકવણી સ્વીકારવામાં આવી હતી.વિવિધ વ્યક્તિઓ તરફથી ફરિયાદો મળી હતી જેમણે આક્ષેપ કર્યો હતો કે તેઓ હકીકતમાં સામાવાળા-મંડળીના સભ્યો છે, પરંતુ મંડળી દ્વારા તેમના નામ પ્લોટની ફાળવણી માટે મોકલવામાં આવ્યા ન હતા.

અપીલકર્તાએ વિવિધ દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે ત્રીસ દિવસનો સમય આપ્યો હતો જેથી મંડળી પાસેથી સંપાદિત જમીનના ૪૦% સુધીની ફાળવણી તેના વાસ્તવિક સભ્યોના કિસ્સામાં મંજૂર કરી શકાય.સ્પષ્ટપણે સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે જો વિગતો આપવામાં નહીં આવે, તો મંડળીના સભ્યોને કરવામાં આવેલી તમામ ફાળવણી રદ કરવામાં આવશે અને જમા કરાયેલા નાણાં જપ્ત કરવામાં આવશે.તકો આપવામાં આવી હોવા છતાં અને ખાતરીઓ આપવામાં આવી હોવા છતાં સામાવાળા-મંડળી દ્વારા વાસ્તવિક સભ્યપદને સાબિત કરવા માટે કંઈ નક્કર બાબત રજૂ કરવામાં આવી ન હતી.આ સંજોગોમાં, અપીલકર્તાએ ફાળવણી રદ કરી હતી.રદ કરવાની યોગ્યતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવતા, સામાવાળા-

મંડળીએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજી દાખલ કરી, જે મંજૂર કરવામાં આવી.એટલે આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તા વતી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નોમાં પ્રવેશ કરવામાં ભૂલ કરી હતી.

અપીલને મંજૂર કરતા અદાલતે

ઠેરવેલ કે:૧.૧ ઉચ્ચ અદાલત અરજીને ધ્યાનમાં લેવાના તેના અધિકારક્ષેત્રથી માત્ર એટલા માટે વંચિત નથી કારણ કે અરજદારના રાહતના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતા હકીકતના પ્રશ્નો નક્કી કરવાના થાય.[૨૧૩-બી]

ગુણવંત કૌર વિરુદ્ધ મ્યુનિસિપલ કમિટી, એઆઈઆર (૧૯૭૦) એસસી ૮૦૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧.૨ કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં, ઉચ્ચ અદાલતને કાયદા અને હકીકતના મુદ્દાઓ પર સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.જો કે, જ્યાં અરજી હકીકતનો જટિલ પ્રશ્ન ઉભો કરે, ત્યાં કોર્ટે અરજીને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં. [૨૧૩-સી]

મહંતા મોતી દાસ વિરુદ્ધ એસ. પી. સાહિદ, એઆઈઆર (૧૯૫૯)
એસસી ૯૪૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧.૩ જો વિવાદાસ્પદ હકીકતના પ્રશ્નો ઉભા થાય અને ઉચ્ચ અદાલતનો મત હોય કે રિટ અરજીમાં તેનો યોગ્ય રીતે નિરાકરણ કરી શકાય તેમ નથી, તો ઉચ્ચ અદાલતને તે પ્રશ્નોની સુનાવણી ન કરવાનો અને દાવાનું નિરાકરણ મેળવવા માટે પક્ષકારને તેના સામાન્ય ઉપાય પર છોડી દેવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.
[૨૧૩-ડી-ઈ]

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ ટી. આર. વર્મા, એ. આઈ. આર.
(૧૯૫૭) એસ. સી. ૮૮૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૧ કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં, ઉચ્ચ અદાલતને હકીકત અને કાયદા બંનેના મુદ્દાઓ પર સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે. જ્યારે અરજી હકીકતના જટિલ પ્રશ્નો ઉભા કરે છે, જેના નિર્ણય માટે મૌખિક પુરાવા લેવાની જરૂર પડી શકે છે અને તે ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ અદાલતનો મત છે કે વિવાદિત નિવેદનને રિટ પિટિશનમાં યોગ્ય રીતે ચલાવી શકાય તેમ નથી, ત્યારે ઉચ્ચ

અદાલતે સામાન્ય રીતે અરજીની સુનાવણી કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ.
[૨૧૩-ઈ-એફ].

૨.૨ આમ, ઉચ્ચ અદાલત કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેવાના તેના અધિકારક્ષેત્રથી માત્ર એટલા માટે વંચિત નથી કારણ કે અરજદારના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતા, હકીકતનો પ્રશ્ન નક્કી કરવાનો થાય.આખરે, પ્રશ્ન વિવેકબુદ્ધિનો છે જેનો ઉપયોગ ન્યાયિક સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ થવો જોઈએ.
[૨૧૩-એફ-જી]

૩. ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજીને આ આધાર પર સ્વીકારી હતી કે અપીલકર્તાએ સંપૂર્ણપણે મનસ્વી રીતે અને ગેરકાયદેસર રીતે કામ કરીને રિટ અરજદાર સામે ભેદભાવ કર્યો હતો.આ તારણો કોઈ સામગ્રી પર આધારિત ન હતા.તેનાથી વિપરીત, વાસ્તવિક દૃશ્ય દર્શાવે છે કે સામાવાળા-મંડળી રિટ પિટિશન કરવા માટે હકદાર ન હતી.તેથી, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.[૨૧૩-જી-એચ; ૨૧૪-એ]

કેન્દ્રીય કર્મચારી સહકારી નિર્માણ સમિતિ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધ ન્યૂ ઓખલા
ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી, એઆઈઆર (૧૯૮૮) એસસી ૧ નો
ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૧૫૬૯/૨૦૦૪.

અલ્હાબાદ ખાતેની ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ૦૫/૦૮/૨૦૦૩ ના આખરી
ચુકાદા અને આદેશમાંથી, સીએમ ડબલ્યુપી નંબર ૩૯૮૪૨/૨૦૦૧.

અપીલકર્તા વતી રાજુ રામચંદ્રન અને રવિન્દ્ર કુમાર.

સામાવાળા માટે વી. એ. બોબડે અને લક્ષ્મી રમણ સિંહ.

અદાલતનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

ન્યાયમૂર્તિશ્રી અરિજીત પસાયત. આ અપીલમાં સામાવાળા દ્વારા દાખલ
કરાયેલી રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપતા અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ
દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પડકારવામાં આવેલ છે.

સંક્ષિપ્તમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:

અપીલકર્તા-ન્યૂ ઓખલા ઔદ્યોગિક વિકાસ સત્તામંડળ (ટૂંકમાં 'નોએડા') ની રચના ઉત્તર પ્રદેશ ઔદ્યોગિક ક્ષેત્ર વિકાસ અધિનિયમ, ૧૯૭૬ (ટૂંકમાં 'અધિનિયમ') ની કલમ ૩ ની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી હતી.આ કાયદાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઔદ્યોગિક વિકાસ ક્ષેત્રનો આયોજિત વિકાસ હતો.આ હેતુ માટે ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યએ વિવિધ જાહેરનામા બહાર પાડીને જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૯૯૪ (ટૂંકમાં 'એલ. એ. અધિનિયમ') ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરીને વિવિધ ગામડાઓમાં આવતી જમીનોનું સંપાદન કર્યું હતું.કેન્દ્રીય કર્મચારી સહકારી નિર્માણ સમિતિ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ન્યૂ ઓખલા ઔદ્યોગિક વિકાસ સત્તામંડળ અને અન્યો (એ. આઈ. આર. ૧૯૮૮ એસ. સી. ૧) માં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે સહકારી મંડળીઓની જમીનોને નોંધડા વિસ્તારના આયોજિત વિકાસના હેતુ માટે રાજ્ય દ્વારા સંપાદનમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી નથી.સંખ્યાબંધ સહકારી મંડળીઓની જમીન ફરજિયાતપણે સંપાદન કરવામાં આવી હોવાથી, નોંધડા દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે આવી મંડળીઓની જમીન માલિકીના ૪૦ ટકા જેટલી જમીન જેમની જમીન સંપાદન કરવામાં આવી હતી તે મંડળીઓના સભ્યોને ફાળવણી માટે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.પ્રતિવાદી-સોસાયટીએ ૩૦મી એપ્રિલ ૧૯૯૪ના રોજ તેના પત્ર દ્વારા રજૂઆત કરી હતી કે તેની પાસે

રૂઢર વીધા જમીન છે અને તે આધારે તેના સભ્યોના લાભ માટે જમીનની ફાળવણી માટે માંગ કરવાંઆં આવી હતી.તેના જવાબમાં નોઈડા દ્વારા ૧૪/૦૬/૧૯૯૪ તારીખનો પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો કે રહેણાંક પ્લોટની ફાળવણી માટે સામાવાળાની વિનંતી વિચારણા હેઠળ છે અને નિર્ણય લેવામાં આવે તે માટે જલદી જરૂરી માહિતી આપવામાં આવશે.૦૮/૦૮/૧૯૯૪ તારીખના પત્ર દ્વારા અપીલકર્તાએ સામાવાળા-મંડળીને જિલ્લા સહાયક નિયામક સહકારી મંડળીઓ, ગાઝિયાબાદ દ્વારા યોગ્ય રીતે ચકાસાયેલ તેના સભ્યોની યાદી મોકલવા કહ્યું.સહકારી મંડળીઓના સહાયક નિયામક દ્વારા કથિત રીતે ચકાસાયેલ યાદી મોકલવામાં આવી હતી. મંડળી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતના આધારે કાર્યવાહી કરીને અને તે સાચું હોવાનું માનીને, અપીલકર્તાએ રૂઢર વીધાની ૪૦ ટકાની સમકક્ષ જમીન ફાળવવા માટેની કાર્યવાહી કરેલ. સામાવાળાએ આવા રૂઢર વીધાઓની વિગતો દર્શાવતો ૦૯/૦૯/૧૯૯૪ તારીખનો પત્ર લખ્યો હતો.ફેબ્રુઆરી અને માર્ચ, ૧૯૯૫ દરમિયાન કુલ ૧૭૫૪ સભ્યોને મળીને ૩,૨૩,૬૫૦ ચોરસ મીટર જમીન માટે વ્યક્તિગત ફાળવણી પત્રો આપવામાં આવ્યા હતા, જે ફાળવણી પત્રના ફકરા ૨૧માં નીચે મુજબ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા:

"૨૧ ખોટી રજૂઆતની અસરો:

જો પ્લોટની ફાળવણી/લીઝ કોઈપણ ખોટી રજૂઆત, વાસ્તવિક હકીકત છુપાવવા, છેતરપિંડીના ખોટા નિવેદન દ્વારા મેળવવામાં આવે છે, તો ફાળવણી/લીઝ રદ/નિર્ધારિત કરી શકાય છે અને પ્લોટ અને તેના પરના મકાનનો કબજો (જો અસ્તિત્વમાં હોય તો) મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારી અથવા તેમના યોગ્ય રીતે અધિકૃત પ્રતિનિધિ દ્વારા ફરી શરૂ કરી શકાય છે અને ફાળવણી કરનાર/લીઝધારક કોઈપણ વળતર માટે હકદાર રહેશે નહીં. જમા કરાયેલ તમામ નાણાં પણ સત્તામંડળની તરફેણમાં જમ કરવામાં આવશે. આ ઉપરાંત, સત્તામંડળ આવા ફાળવણીકાર/ભાડૂત સામે કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે હક્કદાર રહેશે.

તદનુસાર, ૧૭૫૪ વ્યક્તિઓને આવી ફાળવણીના સંદર્ભમાં ચૂકવણી સ્વીકારવામાં આવી હતી. વિવિધ વ્યક્તિઓ તરફથી ફરિયાદો મળી હતી જેમણે આક્ષેપ કર્યો હતો કે તેઓ હકીકતમાં સામાવાળા-મંડળીના સભ્યો છે, પરંતુ મંડળી દ્વારા તેમના નામ પ્લોટની ફાળવણી માટે મોકલવામાં આવ્યા ન હતા. આ ફરિયાદોને ધ્યાનમાં રાખીને અને સભ્યપદની સૂચિની શુદ્ધતા તપાસવાના

દષ્ટિકોણ અને ઉદ્દેશ સાથે, અપીલકર્તાએ ૦૧/૦૫/૧૯૯૬ પર સામાવાળા-મંડાળીના સચિવને નીચેની વિગતો આપવા વિનંતી કરી:

- ૧ મંડળી દ્વારા નોંધાયેલા સભ્યોની વર્ષવાર વિગતવાર માહિતી;
- ૨ મંડળીનું સભ્યપદ મેળવવા માટે સભ્યો દ્વારા વર્ષવાર સભ્યપદ ફી જમા કરવામાં આવે છે અને મંડળી દ્વારા આવી રકમ જમા કરવા અંગેની વર્ષવાર વિગતો આપવામાં આવે છે.
- ૩ સભ્યપદ ફી જમા કરાવતી એન્ટ્રીઓ ધરાવતી પાસબુકની વર્ષવાર વિગતો.
- ૪ મંડળીની શરૂઆતથી ૧૯૮૮ સુધીની કેશ બુક, બેલેન્સ શીટ વગેરેની વિગતો.

તારિખ ૧૫/૦૫/૧૯૯૬ ના રોજ સામાવાળા-મંડળીના પ્રમુખ શ્રી બલબીર સિંહે અપીલકર્તાને જાણ કરી કે તેમણે સચિવને સંબંધિત રેકૉર્ડ તેમની

સમક્ષ મૂકવા જણાવ્યું છે.પરંતુ કોઈ દસ્તાવેજો મોકલવામાં આવ્યા ન હતા.૦૧/૦૫/૧૯૯૬ તારીખના પત્ર પછી ૨૧/૦૬/૧૯૯૬ તારીખનો બીજો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો માંગવામાં આવેલા દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં નહીં આવે, તો ફાળવણી રદ કરવામાં આવશે.કોઈ દસ્તાવેજો રજૂ ન થયા હોવાથી ૨૨/૦૬/૧૯૯૬ અને ૨૫/૦૬/૧૯૯૬ ના રોજ જાહેર નોટિસ આપવામાં આવી હતી.૨૬/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ સામાવાળા-મંડળીના પ્રમુખે દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે વધુ ૧૫ દિવસનો સમય આપવાની વિનંતી કરી.૦૪/૧૦/૧૯૯૬ પર ઉત્તર પ્રદેશના રાજ્યપાલના કાર્યાલયમાંથી એક પત્ર પ્રાપ્ત થયો હતો, જેમાં વિવિધ વ્યક્તિઓ તરફથી ફરિયાદો મળી હતી, જેમણે સામાવાળા-મંડળીના સભ્યો હોવાનો દાવો કર્યો હતો અને જેમના નામ સામાવાળા-મંડળી દ્વારા પ્લોટની ફાળવણી માટે મોકલવામાં આવ્યા ન હતા.ઉત્તર પ્રદેશ હાઉસિંગ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ, લખનઉના રજિસ્ટ્રાર દ્વારા યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત સામાવાળા-મંડળીના સભ્યપદની સૂચિ સૂચવે છે કે મંડળી દ્વારા ૨૭/૦૪/૧૯૮૭ સુધી માત્ર ૫૪૬ સભ્યોની નોંધણી કરવામાં આવી હતી.

આ ચાદીમાં ઉલ્લેખિત ઘણા વ્યક્તિઓના નામ અને જેમણે બાકાત રાખવા અંગે ફરિયાદો મોકલી હતી તેમના નામ ચાદીમાં જોવા મળ્યા નથી, જે સામાવાળા-મંડળીના પ્રમુખ શ્રી બલબીર સિંહ દ્વારા ચકાસવામાં આવેલ

હોવાનું માનવામાં આવે છે, જેમણે અગાઉ સહાયક રજિસ્ટ્રાર-સહકારી મંડળીઓ તરીકે સભ્યપદની ચકાસણી કરવાનો દાવો કર્યો હતો. આ સંજોગોમાં અપીલકર્તાના નાયબ મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારી દ્વારા તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી. એકત્રિત કરેલી માહિતી, ૧૭/૦૮/૧૯૯૬ ના રોજ અધિક જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા અને ૨૪/૦૧/૧૯૯૭ ના રોજ ગાંઠિયાબાદના જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટના અહેવાલના આધારે કરવામાં આવેલી આ તપાસમાં એવું બહાર આવ્યું હતું કે મંડળીએ ૨૯૨ વીધા જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હોવાનું અને ઉપરોક્ત વિસ્તારના ૪૦% ફાળવણી માટે ખોટો દાવો કરવામાં આવ્યો હોવાની ખોટી રજૂઆત કરી હતી. વધુમાં જાણવા મળ્યું હતું કે મંડળીને માત્ર ૩૪ વીધા જમીનના સંદર્ભમાં જમીન સંપાદન માટે વળતર મળ્યું હતું. રસપ્રદ વાત એ છે કે સોસાયટીના નામે નોંધાયેલી ૬૫ વીધા જમીન ઉત્તર પ્રદેશ જમીનદારી નાબૂદી અને જમીન સુધારણા અધિનિયમની કલમ ૧૫૪ મુજબ રાજ્ય સરકારને સોંપવામાં આવી હતી. વધુ રસપ્રદ બાબત એ છે કે બાકીની ૧૯૨ વીધા જમીનમાંથી ૧૧૮ વીધા જમીનનું વળતર ખેડૂતો દ્વારા લેવામાં આવ્યું હતું, સામાવાળા-મંડળી દ્વારા નહીં. જેથી, ૦૮/૦૭/૧૯૯૭ રોજ કારણદર્શક નોટિસ આપવામાં આવી હતી જેમાં સામાવાળાને ખાસ કરીને નીચેના દસ્તાવેજો રજૂ કરવાની મૂ. માટેની હતી:

- ૧ જમીનની ખરીદી અને સંબંધિત વેચાણ કરારો માટે કરવામાં આવેલી ચૂકવણીની વર્ષવાર વિગતો.

૨ જમીન માટે વળતરની પ્રાપ્તિની વર્ષવાર વિગતો.

૩ મંડળી દ્વારા નોંધાયેલા સભ્યોની વર્ષવાર વિગતવાર માહિતી,
તેમના નામ, ઉંમર, માતાપિતા અને સરનામા સહિતની
સંપૂર્ણ વિગતો.

૪ મંડળીનું સભ્યપદ મેળવવા માટે સભ્યો દ્વારા વર્ષવાર સભ્યપદ
ફી જમા કરવામાં આવે છે તે અને સોસાયટી દ્વારા આવી
રકમ જમા કરવા અંગેની વર્ષવાર વિગતો આપવામાં આવે

૫ સભ્યપદ ફીની જમાં એન્ટ્રી ધરાવતી પાસબુકની વર્ષવાર
વિગતો.

૬ મંડળીની શરૂઆતથી ૧૯૮૮ સુધી કેશ બુક, બેલેન્સ શીટ
વગેરેની વિગતો.

૭ શરૂઆતથી દર વર્ષે વાર્ષિક સામાન્ય સભાની કાર્યવાહીની
નકલો.

૮ મૂળ સભ્યોની યાદી, જે, નોંધણી સમયે આવાસ
કમિશનર/નોંધણી અધિકારીને સુપરત કરવામાં આવે છે
તે.

૯ શરૂઆતથી જ મંડળીના દરેક વર્ષના વાર્ષિક ઓડિટ અહેવાલ.

દસ્તાવેજ રજૂ કરવા માટે ત્રીસ દિવસનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો જેથી મંડળીમાંથી તેના વાસ્તવિક સભ્યોના કિસ્સામાં હસ્તગત કરેલી જમીનની ૪૦ ટકા હદ સુધી ફાળવણી કરી શકાય.સ્પષ્ટપણે સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે જો વિગતો આપવામાં નહીં આવે, તો મંડળીના સભ્યોને કરવામાં આવેલી તમામ ફાળવણી રદ કરવામાં આવશે અને જમા કરાયેલા પૈસા જપ્ત કરવામાં આવશે.સોસાયટીના પદાધિકારીઓ સામે છેતરપિંડી કરવા બદલ કાનૂની કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

જવાબમાં, સામાવાળા-મંડળીએ ૦૧/૦૪/૧૯૮૭ થી ૩૧/૦૫/૧૯૮૭ વચ્ચે નોંધાયેલા સભ્યોની યાદી રજૂ કરી અને જણાવ્યું કે બાકીના દસ્તાવેજો ટૂંક સમયમાં મોકલવામાં આવશે.૦૪/૧૦/૧૯૮૭ પર સામાવાળા-મંડળીએ બીજો પત્ર મોકલ્યો જેની સાથે ૦૧/૦૬/૧૯૮૭ થી ૩૧/૧૦/૧૯૮૭ વચ્ચે નોંધાયેલા સભ્યોની બીજી સૂચિ જોડવામાં આવી હતી.ફરીથી સમય માંગવામાં આવ્યો અને અન્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવાની ખાતરી આપવામાં આવી.તકો આપવા અને ખાતરીઓ આપવા છતાં, સામાવાળા-મંડળી દ્વારા વાસ્તવિક સભ્યપદને સાબિત કરવા માટે કોઈ નક્કર બાબત રજૂ

કરવામાં આવી ન હતી.આ સંજોગોમાં ૦૫/૦૫/૧૯૯૮ ના રોજ રદ કરવાનો પત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હતો જે દર્શાવે છે કે સંબંધિત દસ્તાવેજો રજૂ ન કરવા અને અપનાવવામાં આવેલી ગેરરીતિને ધ્યાનમાં રાખીને ફાળવણી રદ કરવામાં આવી હતી.જોકે અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, તે ડિપોઝિટની રકમ જમ કરવાનો હકદાર હતો, તેમ છતાં અગાઉ જે સભ્યોને પ્લોટ ફાળવવામાં આવ્યા હતા તેમને તે પરત કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

રદ કરવાની શુદ્ધતા પર સવાલ ઉઠાવતા સામાવાળા-મંડળીના કેટલાક સભ્યોએ એમ. આર. ટી. પી. આયોગ સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી.આ સંગઠનનું શીર્ષક "નોર્થડા સેક્ટર ૪૩ એલોટીઝ વેલ્ફેર એસોસિએશન" હતું.શરૂઆતમાં ૧૫/૦૫/૧૯૮૮ એમ. આર. ટી. પી. આયોગના આદેશ દ્વારા યથાવત્ સ્થિતિનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.ત્યારબાદ એમ. આર. ટી. પી. કમિશન સમક્ષ બીજી અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.વર્તમાન અપીલકર્તા દ્વારા પંચ સમક્ષ જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું જે દર્શાવે છે કે સામાવાળા દ્વારા કેવી રીતે મોટા પાયે છેતરપિંડી કરવામાં આવી છે.અપીલકર્તા દ્વારા પ્રત્યુત્તર દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.આયોગ સમક્ષ મામલાની પેન્ડન્સી દરમિયાન, અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ૧૯/૧૧/૨૦૦૧ ના રોજ એક રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં ૦૫/૦૫/૧૯૯૮ ના નિર્ણય ને પડકારવામાં આવ્યો હતો.૧૫/૦૧/૨૦૦૨ પ ના રોજ આયોગ સમક્ષની

અરજી સામાવાળા દ્વારા પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી.રિટ પિટિશનમાં કાઉન્ટર એફિડેવિટ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.સિવિલ અપીલ નંબર ૫૫૦૨/૧૯૮૩ માં આઈ એ નંબર ૧૮/૨૦૦૨ માં આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ૦૭/૦૩/૨૦૦૩ ના આદેશ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું.આ અદાલતે નોઈડાને તારીખ ૦૪/૦૪/૧૯૯૧ ના નિર્દેશનું પાલન કરવા અને યુ.પી. રેસિડેન્ટ્સ સોસાયટીના ૨૪૨ સભ્યો માટે આવાસ યોજના વિકસાવવા અને આ કોર્ટ સમક્ષ લાવવાનો નિર્દેશ આપ્યો. તેનો પ્રત્યુત્તર ૨૦/૦૭/૨૦૦૩ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.જોકે અપીલકર્તાએ વધુ સોગંદનામું દાખલ કરવા માટે સમય માંગ્યો હતો અને દસ્તાવેજોની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી ન હતી.ઉચ્ચ અદાલતે તે તારીખે ચુકાદો અનામત રાખ્યો હતો અને ૦૫/૦૮/૨૦૦૩ ના આદેશ દ્વારા રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.આ ચુકાદાને આ અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો છે.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે અન્ય બાબતોની સાથે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નોમાં દખલગીરી કરેલ છે.હાઈકોર્ટના ધ્યાન પર ખાસ લાવવામાં આવ્યું હતું કે ૬૪ વીધા જમીન સંબંધિત વિવાદ મહેસૂલ બોર્ડ સમક્ષ પેન્ડિંગ છે અને ૧૧૮ વીધા જમીનના સંદર્ભમાં ખેડૂતો દ્વારા વળતર લેવામાં આવ્યું હતું અને વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સામાવાળા-મંડળી દ્વારા કેવી રીતે છેતરપિંડી કરવામાં આવી હતી.ઉચ્ચ

અદાલતે માત્ર મહેસૂલ બોર્ડ સમક્ષની કાર્યવાહીની અસરને જ રદ કરી નહોતી, પરંતુ ખેડૂતો દ્વારા છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોવાના તારણો પણ આપ્યા હતા અને વ્યાજની ચુકવણીનો પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો. પ્રોમિસરી એસ્ટોપેલના વિદ્વાન વકીલના સિદ્ધાંતો અનુસાર, કેસના તથ્યો સાથે કોઈ સંબંધ નહોતો, જોકે ઉચ્ચ અદાલતે તેના નિષ્કર્ષ તે સિદ્ધાંતો પર આધારિત હતા.

જવાબમાં, સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સભ્યપદ અંગે કોઈ વિવાદ નથી જેનો નિર્ણય અપીલકર્તા દ્વારા આપી શકાય. તે સહકારી મંડળીઓના સત્તામંડળોની બાબત હતી. જો તે સ્વીકારવામાં આવે કે કેટલીક બાબતો મહેસૂલ બોર્ડ સમક્ષ પડતર હતી તો પણ તે વિસ્તારને સૌથી વધુ બાકાત રાખી શકાય છે. પરંતુ તે આધાર પર ૪૦ ટકાના હકનો ઈનકાર કરવો યોગ્ય નથી. જો ખેડૂતોએ વળતર લીધું હોય તો પણ, તે મંડળી અને ખેડૂતો વચ્ચેનો મામલો છે અને હાલના વિવાદની વાત કરીએ તો તેની કોઈ સુસંગતતા નથી. તહસીલદારના અહેવાલમાં સ્પષ્ટપણે સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે સોસાયટી પાસેથી રદર વીધા જમીન હસ્તગત કરવામાં આવી હતી.

જોકે સામાવાળા દ્વારા એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે મંડળી દ્વારા રદર વીધા જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે અંગે કોઈ વિવાદ નહોતો, રેકૉર્ડની ચકાસણી પર સ્થિતિ સંપૂર્ણપણે અલગ જણાય છે. અપીલકર્તાના વલણ

દરમિયાન મંડળીએ ૨૯૨ વીધા જમીનનો માલિક હોવાનું ખોટી રીતે રજૂ કર્યું હતું.આ શીર્ષકનો વિવાદિત પ્રશ્ન છે જે યોગ્ય અદાલતમાં સ્થાપિત કરવાનો હતો અને રિટ પિટિશન યોગ્ય ઉપાય ન હતો.વધુમાં અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા યોગ્ય રીતે દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ, હાઈકોર્ટનો આદેશ વ્યવહારીક રીતે મહેસૂલ બોર્ડ સમક્ષની કાર્યવાહીને બિનજરૂરી બનાવે છે.જ્યારે રાજ્ય રિટ પિટિશનમાં પક્ષકાર ન હતું ત્યારે મહેસૂલ બોર્ડ સમક્ષ કાર્યવાહીના ગુણદોષ વિશે નોંધાયેલા તારણો હાઈકોર્ટ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલ અસ્વીકાર્ય માર્ગ છે.અન્યથા પણ, ખેડૂતોએ છેતરપિંડી કરી હોવાનું તારણ કોઈ આધાર વગરનું છે કારણ કે ખેડૂતો રિટ પિટિશનમાં પક્ષકાર ન હતા.અપીલકર્તાનો પ્રયાસ મંડળી દ્વારા જે સભ્યોને તેના સાચા સભ્યો હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો તેમની વાસ્તવિકતા ચકાસવાનો હતો.રસપ્રદ વાત એ છે કે પ્રારંભિક તબક્કે આ ચાટીની ચકાસણી શ્રી બલબીર સિંહ દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેઓ નિર્વિવાદપણે સામાવાળા-મંડળીના અધ્યક્ષ હતા.ઘણી તકો હોવા છતાં સભ્યપદ સંબંધિત વિગતો આપવામાં આવી ન હતી.સ્વાભાવિક રીતે એવું કહી શકાય નહીં કે અપીલકર્તા જમીન ફાળવવા માટે બંધાયેલા હતા, ભલે સભ્યપદ સ્થાપિત ન થયું હોય અને તે સ્થાપિત થયું હોય કે મોટી સંખ્યામાં લોકો સાચા સભ્યો ન હતા. સામાવાળા-મંડળી દ્વારા ઇચ્છિત રીતે ફાળવણી એ સંબંધિત યોજનામાંથી વહેતા ફાળવણીના હેતુની વિરુદ્ધ હશે.કોઈ પણ સંજોગોમાં, હકીકતના ખૂબ જ વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ હતા.ઉચ્ચ અદાલતે તે મુદ્દાની તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં

તપાસ કરી ન હતી.તેમાં ફક્ત કેટલાક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ અરજી પર વિચાર કરવાના તેના અધિકારક્ષેત્રથી વંચિત નથી, ફક્ત એટલા માટે કે અરજદારના રાહતના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતા, હકીકતના પ્રશ્નો નક્કી થઈ શકે છે.આ ચુકાદાઓને સંદર્ભની બહાર વાંચવામાં આવ્યા છે.એ વાત એકદમ સારી રીતે નક્કી થઈ ગઈ છે કે હાઈકોર્ટ દ્વારા રિટ કાર્યવાહીમાં વિવાદિત તથ્યના પ્રશ્નોનો ઉલ્લેખ ન કરવો જોઈએ.

ગુનવંત કૌર વિરુદ્ધ મ્યુનિસિપલ કમિટી (એ. આઈ. આર. ૧૯૭૦ એસ. સી. ૮૦૨) માં દર્શાવ્યા મુજબ અરજદારના રાહતના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતા હકીકતનો પ્રશ્ન નક્કી કરવામાં આવી શકે છે એટલા માટે હાઈકોર્ટ અરજીને ધ્યાનમાં લેવાના તેના અધિકારક્ષેત્રથી વંચિત નથી.કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં, ઉચ્ચ અદાલતને કાયદા અને હકીકતના મુદ્દાઓ પર સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે. જો કે, જ્યાં અરજી હકીકતનો જટિલ પ્રશ્ન ઉઠાવે છે, ત્યાં કોર્ટે અરજીને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં.*મહંતા મોતી દાસ વિરુદ્ધ એસ. પી. સાહિદ (એ. આઈ. આર. ૧૯૫૯ એસ. સી. ૯૪૨)* કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતે આ પ્રશ્નમાં જવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કે શું ટ્રસ્ટ જાહેર અથવા ખાનગી ટ્રસ્ટ હતા કારણ કે આ પ્રશ્નમાં જટિલ તથ્યોની તપાસ અને પુરાવાઓની નોંધણી સામેલ હતી.દૃષ્ટિકોણને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.આમ, જો એવો કોઈ પ્રશ્ન હોય કે

જેના પર ગંભીર વિવાદ છે જેનો પુરાવો લીધા વિના સંતોષકારક રીતે નિર્ણય લઈ શકાતો નથી, તો તેનો નિર્ણય રિટ કાર્યવાહીમાં થવો જોઈએ નહીં (જુઓ ભારત સરકાર વિરુદ્ધ ટી. આર. વર્મા એ આઈ આર ૧૯૫૭ એસ સી ૮૮૨). જો હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો ઉભા થાય અને ઉચ્ચ અદાલતનો મત હોય કે રિટ પિટિશનમાં તેનો યોગ્ય રીતે નિરાકરણ ન થઈ શકે, તો ઉચ્ચ અદાલતને તે પ્રશ્નોની સુનાવણી ન કરવાનો અને દાવાનું નિરાકરણ મેળવવા માટે પક્ષકારોને તેના સામાન્ય ઉપાય તરફ ધકેલી દેવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.

કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં, ઉચ્ચ અદાલતને હકીકત અને કાયદા બંનેના મુદ્દાઓ પર સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે. જ્યારે અરજીમાં એવા જટિલ પ્રશ્નો ઉભા થાય છે જેના નિરાકરણ માટે મૌખિક પુરાવા લેવાની જરૂર પડી શકે છે અને તે કારણોસર હાઈકોર્ટનો મત છે કે વિવાદિત નિવેદનનો રિટ પિટિશનમાં યોગ્ય રીતે પ્રયાસ કરી શકાતો નથી, ત્યારે હાઈકોર્ટે સામાન્ય રીતે અરજીનો પ્રયાસ કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ.

આમ, ફક્ત એટલા માટે કે અરજદારના અધિકારને ધ્યાનમાં લેતા, હકીકતનો પ્રશ્ન નક્કી થઈ શકે છે, કલમ ૨૨૬ હેઠળ અરજી પર વિચાર કરવાના અધિકારક્ષેત્રથી હાઈકોર્ટ વંચિત નથી. આખરે, પ્રશ્ન વિવેકબુદ્ધિનો છે જેનો ઉપયોગ ન્યાયિક સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ થવો જોઈએ.

ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજીને આ આધાર પર સ્વીકારી હતી કે વર્તમાન અપીલકર્તાએ સંપૂર્ણપણે મનસ્વી રીતે અને ગેરકાયદેસર રીતે કામ કરીને રિટ અરજદાર સામે ભેદભાવ કર્યો હતો.આ તારણો કોઈ સામગ્રી પર આધારિત ન હતા.તેનાથી વિપરીત, ઉપર વર્ણવેલ વાસ્તવિક દૃશ્ય દર્શાવે છે કે સામાવાળા-મંડળી રિટ પિટિશન જાળવવા માટે હકદાર ન હતી.વધુમાં રિટ પિટિશનમાં વ્યાજ માટે કોઈ દાવો કરવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ ઉચ્ચ અદાલતે વ્યાજ મંજૂર કર્યું હતું.કોઈપણ ઢ્રષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે તો ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશન (સિવિલ) નંબર ૩૯૮૪૨/૨૦૦૧ રદ કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે . ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

વી. એસ. એસ.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.